'ఆ మనిషిని చూశారా?' వేదవతి కోసం ఎవరన్నా చూసికూడా వల్లార లేదు. రెండు అట్లు ప్లేటులో పెట్టి కూతురు చేతికి అందిస్తూ, 'ఏ మనిషే బాబూ?' అనడిగింది రుక్మిణమ్మ.

'ఇంకెవరమ్మా. . . నాన్న అనే కామధేనువు, పాలు కడుపు నిండా తాగి పోదామని వచ్చి.'

'ఓహో!. . . డ్రాయింగ్ రూమ్ దగ్గర బెంచీ మీద కూర్చున్న ముసలాయనా!' మధు కట్ చేస్తూ అడిగాడు.

'ఆఁ. . . అతనే. . . ఆ బెంచీ ఒకటి పాడు. . . నాన్న ఎంత చెప్పినా వినిపించుకోరు. . . డ్రాయింగ్ రూమ్ బయట ఆ బెంచీ ఎందుకో. . . పనికిమాలిన వాళ్ళందరూ వచ్చి దాని మీద చతికిలబడి గోడకి ఇంత తల జిడ్డు పట్టించటానికి తప్ప?'

'ఛీ ఏం మాటలు, చిన్నా. . . గట్టిగా అనకు—అతను వింటే బాగుంటుందా?' మందలించింది తల్లి.

'అవును మరి... అన్నయ్యా! అక్కడెందుకూ ఆయన కూర్చోవటం? చెప్ప వలసింది అన్నానింది డ్రాయింగ్ రూమ్ లో [illegible] మీద కూర్చో పెట్టు—[illegible] కూర్చొని కాస్త [illegible] పాడు చేస్తాడు.' ఉక్రోషంగా అంది వేదవతి.

'ఏమిటమ్మా నవ్వుతున్నావురా?'

మాట తప్పించడానికి తల్లి అలా అడిగేసరికి వేదవతికి చప్పున నవ్వు వచ్చింది. నవ్వేస్తూ అంది: 'మా అన్న చేతి వంట బాగుందని పొగడటం కూడానా! వంటలు ఏదో సామెత చెప్పినట్టు. . .'

'ఏం సామెత్ అది?' కొంటెగా నవ్వాడు మధు.

'ఏమిటా? ఏదో తిట్టు. . . ఏదో చెట్టు ఉండక పోతుందా, తరవాత చెప్ చేసి చెబుతాలే. . .'

సంభాషణ పొమ్మంటోకి మళ్ళి పోవటం గమనించినట్లుగా అని, 'ఇంతకీ ఎవర్రా ఆయన?' అడిగింది వేదవతి.

'తెలీదాని. . . నీ కెంత తెలుసో నాకూ అంతే తెలుసు, చిన్నా!. . . ఏమయినా అతన్ని చూడగానే నాకూ చిరాకనిపించింది సుమా! ఆ ఆకారం చూస్తే వారం రోజులుగా ఉపవాసం చేస్తున్నట్టు... ఆ గడ్డం, ఆ చూపు, ఆ అతుకులు వేసిన చొక్కా... డర్టీ! పైగా ఇంగుమంటూ ఆ దగ్గొకటి. . .'

రుక్మిణమ్మ ఏమీ మాట్లాడటం లేదు కానీ, వాళ్ళ సంభాషణని ఆమోదించడం లేదని స్పష్టంగా ఆమె ముఖమే చెబుతూంది. అది గమనించి అన్నా చెల్లెళ్లిద్దరూ అట్లు తినటం ముగించి మధ్య గదిలోకి వచ్చారు.

'నాన్నకి చెప్పాలి, చిన్నా! ఇలా ప్రతి వాళ్ళకీ అలుసు ఇవ్వకూడదని. . . "ఇచ్చట ఎల్లరకూ సహాయసహకారములు అందించబడును" అని బోర్డు తగిలించుకుని కూర్చున్నట్టు చేబదులుకో, చందాలకో, రికమెండేషన్లకో వచ్చి మీద పడిపోతూ ఉంటే ఎలా? ఎక్కడో చిన్న పరిచయం ఉంటే చాలు ఆశ్రిత మందారం అనుకుంటారో ఏమో, ఇంట కొచ్చేయటం. . . మ్యాడెస్ట్. . . ఇట్స్ వెరీ బాడ్.' బయట కూర్చున్నాయనకి వినిపించాలని కాస్త గట్టిగానే అన్నట్టున్నాడు మధు.

అతనికి వినిపించిందో, లేదో—

ఇంగు మని దగ్గుతూ ఆయాసపడి పోతున్నాడు. ఆ దగ్గు వినకే వేదవతి వెళ్ళి రికార్డు ప్లేయర్ ఆన్ చేసింది. [illegible] రికార్డు అది. అంటే వేదవతికి చెప్పలేనంత ఇష్టం. ముసలాయన దగ్గు పాట [illegible]

'శ్రీ శ్రీ' [illegible] వేదవతి. పాట ఆపేసింది. [illegible] "బాయ్స్ అండ్ గర్ల్స్ టుగెదర్" రికార్డు. మనసు పుస్తకం మీద నిలవటం లేదు.

ముసలాయన దగ్గు వినటానికి కటువుగా ఉంది. ఒళ్ళు [illegible] పోతున్నది. "అంతలా దగ్గుతూ ఇక్కడ పడిగాపులు పడే బదులు ధర్మాసుపత్రికి పోయి మందు తెచ్చుకో రాదూ?" అనుకున్నాడు మధు. ఆ కోపంలో జాలికూడా లేకపోలేదు.

'బాబూ. . .' ముసలాయన జీర గొంతు వినిపించింది, గరుకు నేల మీద డబ్బా రేకుతో గీసినట్టు.

మధు విసుగ్గా వెళ్ళాడు.

'కొంచెం మంచినీళ్ళు ఇప్పిస్తారా?'

మధు మాట్లాడకుండా ఇంట్లోకి వచ్చాడు. 'ముసలాయనకి సేవలుకూడానా, అన్నయ్యా?' వేదవతి వెటకారంగా అంది. ఆ దగ్గు విని ఆమెకీ బాధగానే ఉంది. దానితో ఆమెలో అసహనం మరింత ఎక్కువయి పోతోంది. నీళ్ళు పట్టుకెళ్ళి ఇమ్మని చెల్లెల్ని పురమాయించి, తను పనం అందుకున్నాడు మధు. వేదవతి పనిమనిషిని కేకేసి, 'అమ్మ నడిగి నీళ్ళు చెంబుతో తీసి కెళ్ళి ఇవ్వవే' అని చెప్పింది. పనిమనిషి నీళ్ళ చెంబుతో రుక్మిణమ్మగారి దగ్గరికి వెళ్ళింది.

'ఎవరికే నీళ్ళు. . .?'

'బైట ఉన్నాయన కమ్మా. . . చిన్నమ్మగారు ఇవ్వ చెప్పుతున్నారు. . .'

'అయితే, ఈ చెంబుతో తీసి కెళతావా—[illegible] అది చెప్పటానికి బాగుంది, [illegible] బాగుంది, అతను [illegible]...బాగుంటుందా?' అని కసిరి, స్టీలు చెంబుతో నీళ్ళూ, తాగటానికి గ్లాసూ అందించింది దానికి.

అది గమనించి వేదవతి మరేం మాట్లాడకుండా [illegible] పెట్టుకు కూర్చుంది. మంచినీళ్ళు తాగాక ముసలాయనకి కొంచెం నిమ్మళించి నట్టుంది. మరి దగ్గు వినబడటం లేదు.

'హమ్మయ్య' అనుకుని లేచి, టేప్ రికార్డర్ మీద తను పాడి రికార్డు చేసిన, 'జానీ. . . ఐ లవ్ యూ. . .' వచ్చేవరకూ రివైండ్ చేసి అప్పుడు ప్లే చేసింది.

'గుడ్! ఎప్పుడు రికార్డు చేశావు, చిన్నా?' మెచ్చుకుంటూ అడిగాడు మధు.

వేదవతి అందమయిన కళ్ళు గర్వంగా మెరిశాయి. తన పాటంటే ఇంట్లో అంతా ప్రాణం పెడతారు! అన్నయ్యకి మరీనూ! మధుకి జవాబు చెప్పి, 'నిజంగా బాగుందా?' అనడిగింది. ఆత్మీయుడి లోను, ఆనందంలోను అనుమానా లెక్కువ మరి!

పాట పూర్తయింది. ఆ తరవాత ట్రాన్సిస్టరు నుంచి నేరుగా రికార్డు చేసిన హిందీ పాటలు కంటిన్యూ అవుతున్నాయి.

మధు లేచి బయటకు వెళ్ళాడు. 'ఎవరికోసమండీ?' ముసలాయన్ని అడుగుతున్నట్టున్నాడు.

'ప్రకాశరావుగారు. . .'

'అవును, మా నాన్నగారేలెండి. . . క్లబ్బుకి వెళ్ళారు. . . వచ్చేసరికి చాలా ఆలస్యం అవుతుందేమో?'

ముసలాయన దగ్గు వినిపించింది.

'ఆయన వచ్చేవరకూ కూర్చుంటారా? లేకపోతే రారాదూ?' మధు ప్రశ్న. అంటే పొమ్మని అర్థం. ముసలాయన జవాబు లేదు. మధుకి విసుగేసిందేమో— 'అయితే, మీ ఇష్టం. కూర్చోండి' అని లోపలికి వచ్చేశాడు.

'ఘటం కదల్లేదా?' నవ్వి అంది వేదవతి.

'బిడ్డ... నాన్నగారితో మాట్లాడితే కాని, కదిలేలా లేడు.'

'ఎందుకు కదులుతాడు? ఆ జిడ్డు కాస్త మనకీ, పెయింట్ చేసిన గోడకీ పట్టించే వరకూ!' జోక్ చేసినట్లుగా నవ్వింది వేదవతి.

ఇంతలో బయట మాటలు వినిపించాయి.

'చిన్నా! మీ నాన్న వచ్చినట్లున్నారు... టీ తీసుకుని వెళ్ళి ఇవ్వమ్మా!' ఫ్లాస్కులోని టీ కప్పులో పోసి అందించారు రుక్మిణమ్మగారు.

టీ కప్పుతో డ్రాయింగ్ రూమ్‌లోకి వస్తూనే ఆశ్చర్యంతో కళ్ళు పెద్దవి చేసి చూసింది వేదవతి. ఆ ముసలాయనా, తండ్రీ ఎదురెదురుగా సోఫాల్లో కూర్చుని మాట్లాడుకుంటున్నారు. మసిగుడ్డ కన్న అధ్వాన్నంగా ఉన్న అతని సంచి పక్కనే ఉంది. వేదవతికి చిర్రెత్తు కొచ్చింది. ఎంతో మోజు పడి అందంగా ఉంటాయని తను స్వయంగా కుట్టినవి ఆ సోఫా కవర్లు. అవి చెక్కు చెదిరితే తనకు నచ్చదు.

తండ్రి చేతికి కప్పు అందించింది

ఆయన దాన్ని ముసలాయనకి అందిస్తూ, 'తీసుకోండి, మాస్టారూ!' అన్నారు.

'ఫరవాలేదు, బాబూ... నువ్వు తీసుకో ముందు.'

'అహ! మీరు తీసుకోండి...' అంటూ, 'మా అమ్మాయి వేదవతి' అని కుమార్తెను పరిచయం చేశారు.

'నమస్తే!' పలకక తప్పలేదు వేదవతికి.

'అలాగా, బాబూ! ఏదీ పార్వతీపురం వదిలేశాక నిన్ను చూడ్డం మళ్ళీ ఇదే కదా!'

'అవును, మాస్టారూ... యాదృచ్ఛికంగా నిన్న కలిశాం కానీ, ఈ మహా పట్నంలో అది సాధ్యమా? ఆ ఊరు వదిలి వచ్చేసరికి నా కింకా పెళ్ళి కూడా కాలేదు. ఇన్నాళ్ళకి మిమ్మల్ని చూడ్డం నా కెంత ఆనందంగా ఉందో చెప్పలేను... మా ఇంట ఓ నాలుగు రోజులు ఉండమంటే వినటంలేదు...'

అతని కళ్ళలో ఎందుకో గిర్రున నీళ్ళు తిరిగాయి.

'నీకు తెలీదు, బాబూ! అసలే జబ్బు మనిషిని... నా చేత అనవసరంగా చాకిరీ చేయించుకో లేను... అదీకాక రేపు ఉదయం బండికి పోవాలికూడాను.'

'ఛా! చాకిరీ ఏమిటి, మాస్టారూ? పోనీ కనీసం ఈ పూట భోజనాని కయినా ఉండండి...'

తండ్రి మాటలలో ప్రార్థనా పూర్వకమైన ఆ అభ్యర్థనని విని వేదవతి కొంచెం చలించింది. తను అతని గురించి తక్కువ అంచనా కట్టింది... ఎంత పొరపాటయింది! నాన్నకి తెలిస్తే ఏమనుకుంటారు? నాన్న మాటలని బట్టి చూస్తే అతనికి బాగా తెలిసిన వ్యక్తిలా ఉన్నారు.

'లేదు, బాబూ... నేను రాత్రి పూట ఏమీ తీసుకోను... ఏమీ అనుకోకు...' అతను వారించాడు.

వాళ్ళు తిరిగి మాటల్లో పడ్డారు. వేదవతి మరో కప్పుతో తండ్రికి టీ ఇచ్చి, టీ తాగటం పూర్తి చేశాక ఖాళీ కప్పులతో ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

మరో అర గంట గడిచాక తండ్రి అతనికి ఇల్లంతా చూపించి అన్ననూ, తల్లినీ పరిచయం చెయ్యటం వేదవతి గమనించీ గమనించనట్లు ఊరుకుంది. ఆ తరవాత పర్సు తెరిచి వంద రూపాయలు ఆయన కిచ్చారు...

'రక్షించావు, నాయనా! నువ్వు కనిపించక పోతే తిరిగి మన ఊరు వెళ్ళేందుకు ఛార్జీలుకూడా లేక ఏమయ్యే వాడినో...'

అతని కంఠంలో కృతజ్ఞతా భావం.

'అదేం మాట, మాస్టారూ, మీ ఋణం ఎలా తీర్చుకోగలం చెప్పండి?'

నాన్న వీధి వరకూ వెళ్ళి ఆయన్ని సాగనంపి వచ్చాక, మధు తల పైకెత్తి చూసి పుస్తకం పక్కన పెడుతూ అన్నాడు: 'ఎవరు, నాన్నా, అది? డబ్బు సర్దినట్టున్నారు? ఎంతిచ్చారు? మీ కసలు ప్రతి వాళ్ళ దగ్గరా మొగమోటం జాస్తి, నాన్నా!' తండ్రి దగ్గర మధుకి చనువు ఎక్కువ.

ఆయన నవ్వేసి డ్రస్ మార్చుకుని బాత్‌రూమ్ వేపు దారి తీశారు. మధు చిన్నబుచ్చుకున్నాడు.

స్నానం చేసి వచ్చి ఈజీఛెయిర్‌లో కూర్చుని సిగరెట్ ముట్టిస్తున్న తండ్రిని చూసి మళ్ళీ అడిగాడు: 'ఆ అవతారం చూస్తే ఇచ్చిన డబ్బు తిరిగి వచ్చేలా లేదు, నాన్నా! ఇలా అందరికీ సహాయం చేయటం ఎందుకు, నాన్నా! మన దేమీ మురిగిపోవటంలేదు కదా డబ్బు?' మధు కంఠంలో వెటకారం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. తండ్రి ధారాళంగా ఖర్చు చేసే మనిషి అనీ, అది అతని చేత మానిపించాలనీ అతని పంతం.

'నిజమే, మధూ! ఇచ్చిన డబ్బు ఆయనదగ్గర నుంచి వస్తుందనీ, రాబట్టుకోవాలనీ నేననుకోవటం లేదు. కాని, మన కుటుంబం ఆయనకి ఎంత ఋణ పడి ఉన్నామో నీకు తెలీదు... తెలిస్తే ముక్కూ మొహం ఎరగని వ్యక్తి గురించి ఇలా పొరుషంగా మాట్లాడి ఉండేవాడివి కావు!'

తండ్రి మాటలతో గతుక్కుమంది వేదవతి. మధు సంగతి సరేసరి.

సిగరెట్ పీలుస్తూ క్షణం ఆగి అన్నా రాయన: 'ఈవేళ మనం ఇలా ఉన్నామంటే అదంతా ఆయన చలవే, మధూ!

ఆ అమృత హృదయుని దయాభిక్ష వల్లే నే నింత వాణ్ణి కాగలిగాను... నా చిన్నప్పుడే మీ తాతగారూ, నాయనమ్మా పోయారు. నేను మా బాబాయి, పిన్ని వద్ద పెరిగాను. నే నింకా ఏడో తరగతి లోకి రాకుండానే బాబాయి పోయారు. ఆయన బతికి ఉండగానే అనవసరపు కావేషాలతో కోర్టులకు ఎక్కడం వల్ల ఉన్న కాస్తంత ఇల్లూ, పొలమూకూడా పోయాయి... బాబాయి పోయాక ఏడాది తిరక్కుండా పిన్నికూడా నన్ను ఏకాకిని చేసేసి పోయింది. అప్పట్లో నన్ను ఆదుకుని కాపాడిన దెవరో తెలుసా! ఈ మాస్టారే, మధూ! వారికి అప్పట్లో బాగా ఆస్తి ఉండేది. ఆయుర్వేద వైద్యం చేస్తూ, ఆ మందులు అమ్ముతూ బాగా గడించారు. పిత్రార్జితమయిన ఆస్తికూడా బాగానే ఉండేది. మాస్టారికీ, వారి భార్య శ్రీదేవిగారికీకూడా చేతికి ఎముక లేదనిపిస్తుంది. బీద సాదలంటే ఎంత దయ చూపించేవారో చెప్పలేను... మాస్టారే నాకు వారాలు ఏర్పాటు చేశారు. వారంలో మూడు రోజులు వారింట్లోనే భోజనం. నా బట్టలూ, పుస్తకాలూ ఒక్కటేమిటి? నా నమకునే సమస్తం మాస్టారి దయా భిక్ష! ఒక్క మాటలో—నా జీవితానికి వెలుగుబాట మాస్టారే! అతని ఋణం ఎలా తీర్చుకో గలను?' తండ్రి గొంతు ఆర్ద్రతతో వణికిపోయింది.

వేదవతి పశ్చాత్తాపంతో కరిగి పోయింది. మధు సిగ్గుతో తల ఎత్తలేక పోయాడు. 'క్షమించండి, నాన్నా! తెలియక తక్కువగా ఏదో అనేశాను... అంతటి పుణ్యమూర్తిని ఎంత తక్కువగా ఊహించాను? ఇంతకీ మాస్టారి పరిస్థితి ఇప్పు డింతగా దిగజారిపోయిందేం, నాన్నగారూ?'

ఆయన నిట్టూర్చి అన్నారు: 'అంతే, మధూ! కాలం చాలా విచిత్రమయింది. అది ఎవరి జీవితాలలో ఎప్పు డెలాంటి ప్రతాపం చూపిస్తుందో తెలీదు. కూతుళ్ళ పెళ్ళిళ్ళూ, మనవలూ, భార్య జబ్బు, కోర్టు వాజ్యాలూ, ఎన్నో చిక్కులు ఆయన్ని పీల్చి పిప్పి చేశాయట... నిన్న అనుకోకుండా హాస్పిటల్‌కి డాక్టర్ సురేంద్రతో మీటింగ్ విషయం ఒకటి మాట్లాడదామని వెళితే అక్కడ కలిశారు... అల్లుడు ఏదో యాక్సిడెంట్ జరిగి హాస్పిటల్‌లో చేరాడు. అతనికి ఈ ఊళ్ళోనే ఏదో చిన్న ఉద్యోగం... టెలిగ్రామ్ వస్తే మాస్టారు వచ్చారు... ఖర్చుల్లో ఉన్నారని చెప్పి డబ్బు ఇద్దామనుకుంటే ఓ పట్టాన తీసుకో లేదు... ఎంత ఆత్మాభిమానం కల మనిషి అనుకున్నావు? ఎడ్రసు ఇచ్చాను. క్లబ్బు నుంచి వచ్చాక స్నానం చేసి నేనే కారులో వెళ్ళి తీసుకొద్దా మనుకున్నాను... ఇంటి కొచ్చేసరికి బెంచీ మీద కూర్చుని ఆయనే కనిపించారు.'

మధు బాధగా నిట్టూర్చాడు. వేదవతి మనసు బాధతో, పశ్చాత్తాపంతో బరువెక్కిపోయింది.

• • •

ఆ రాత్రి వేదవతి తన డైరీలో ఇలా వ్రాసుకుంది: 'ఇవాళ ఎంత మూర్ఖంగా ప్రవర్తించాను?... నా ప్రవర్తన నాకే సిగ్గనిపించింది. మాస్టార్ని గురించి ఎంత హీనంగా ఆలోచించాను. ఆ దయామయుని పట్ల ఎంత నిర్దయగా ప్రవర్తించాను! ఛీ ఏం మనిషిని నేను! ఏ వ్యక్తిని గురించికూడా ఇక ముందు పూర్తిగా తెలీకుండా అంచనా కట్ట కూడదు. అసలు ఇంకో వ్యక్తిని తక్కువగా అంచనా కట్టే అధికారం నా కెవ రిచ్చారు? నాన్న క్షమిస్తారా నన్ను?...'

మధుకూడా బరువెక్కిన గుండెతో దాదాపు ఇలాగే తన డైరీలో వ్రాసుకున్నాడు.

'మాస్టారు వచ్చారు... మనిషి ఎంత నీరసించి పోయారు! అసలు ఒంట్లో రక్తం ఉందా అనిపిస్తోంది... పాపం ... మాస్టారి స్థితిలో అప్పటికీ, ఇప్పటికీ రవ్వంతకూడా మార్పు లేదు... నా చిన్ననాట ఎంత దారిద్ర్యాన్ని అనుభవించారో, ఇప్పుడూ అంతే! అదే స్థితి. అవే కష్టాలు, కన్నీళ్ళు, బాధలు. ఈ వ్యక్తి బాధలు అనుభవించటానికే పుట్టారా అనిపిస్తూ ఉంటుంది... మాస్టారు అ ఆ లు నా చేత దిద్దించిన ఆ చేతితో ఎంత చల్లగా దీవించారో! ఈవేళ నే నింత వాణ్ణి కాగలిగాను... ఆ చెయ్యి మాత్రం కనిపించని కన్నీళ్ళు తుడుచుకోవటానికీ, చేబదుళ్ళు అడగటానికీ... మాస్టారు నిజంగా శాపగ్రస్తు లనిపిస్తుంది. భగవాన్!' అని తండ్రి తన డైరీలో వ్రాసుకున్నట్లు మధుకీ, వేదవతికీ తెలీదు.

ఎలా తెలుస్తుంది! ★